

SAMSUN'DA İCRA EDİLEN BİR YAĞMUR DUASI RİTÜELİ VE TÜRK KÜLTÜR TARİHİ BAĞLAMINDA DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

**A Rain Prayers Ritual As Performed In the Region of Samsun
and An Evaluation of This Ritual According to
Turkish Cultural-Historical Context**

**Rituel d'une prière pour la pluie pratiqué à Samsun
et pensées sur la culture turque dans ce contexte**

Yard. Doç. Dr. Bekir ŞİŞMAN*

ÖZET

Yağmur duası ritüeli Türkiye'nin pek çok yerinde olduğu gibi Samsun yöresinde de özenle uygulanmaktadır. İslami bir yaklaşımla ele alınan ritüelin esas kaynağı İslamiyet öncesi Türk Kültürü'ne dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Yağmur, ritüel, Türk Kültür Tarihi

ABSTRACT

As it is seen all around the Turkey, the rain pray ritual is practiced around Samsun region. Although the rain pray ritual is held within Islamic frame today, its roots goes back to pre-Islamic Turkish culture.

Key Words

Rain, ritual, History of Turkish Culture

Yağmur, atmosferde bulunan su zerreciklerinin yeryüzüne inişi olarak tanımlanabilir. Yağmurun özü sudur. Su ise hayat kaynağıdır (bu nedenle rahmet olarak adlandırılır); toprak, hava ve ateş ile birlikte kainatın özünü oluşturur. Yağmurun yağmaması, tabiatı (toprağı, bitkileri ve hayvanları); dolayısıyla da insanları olumsuz yönde etkiler. İnsanlar bundan dolayı kaygılanırlar ve bir beklenti içerisine girerler. Onları ilahî bir güce dayanmaya ve o güçten yağmur talep etmeye sevk eden bu beklentinin sonucunda ortaya çıkan pratikler, belirli bir düzen içerisinde tekrarlanarak Anadolu'da *Yağmur Duası* olarak tanımlanan bir ritüel özelliği kazanmıştır.

Anadolu'nun pek çok yerinde oldu-

ğu gibi Samsun yöresinde de yağmurun yağmadığı, kuraklığın baş gösterdiği dönemlerde yağmur duasına çıkılmaktadır. Duanın yapılış biçimi bakımından yöre içerisinde bölgesel farklılıklar da görülmektedir.

Birbirlerine yakın olmaları nedeniyle Demircisu ve Kızıoğlak Köyü halkı yağmur duasına birlikte çıkarlar. Kızıoğlak Köyü sınırları içerisinde bulunan *Dua Tepesi*'nde bir hoca nezaretinde beraberce dua ederler. Daha sonra yanlarında getirdikleri yiyecekleri *Cennet Pınarı* denilen çeşmenin yanında topluca yerler.

Yine Samsun'da merkez ilçeye bağlı Karakavuk Köyü'nde ise yağmur duası için, komşu köy olan Erikli Köyü sınırla-

* Ondokuz Mayıs Üniv. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğr. Üyesi

rı içerisinde bulunan *Yağmur Dede* türbesine gidilir ve orada yine bir hoca nezaretinde dua edilir.

Toybelen Köyü halkı ise yağmur duasına civardaki altı köyle birlikte çıkar. Bu köyler: Balaç, Beypınar, Çobanlı, Çobanözü, Derecik ve Kamalı köyleridir. Duanın yapılacağı gün köylüler tarafından yedi bin adet taş toplanır. Bu taşlara dualar (ayetler) okunur; tören için kurbanlar kesilir ve bir hoca nezaretinde dua edilir. Daha sonra hayatında hiç zina etmemiş bir kişi bu torbalara doldurulmuş olan taşları alır, dereye götürür ve suya bırakır. Bu uygulamanın peşinden yağın yağmur yeterli görülürse dereye bırakılan taşlar oradan alınır ve yağmur durur.

Gölalan Köyü'nde ise yağmur yağmadığı vakitlerde bir *kiremit* parçası hocaya okutulur (hoca okuduğu duayı halka duyurmaz) ve bu kiremit derenin kenarına bağlanır. Bu işlemden sonra yağın yağmuru dindirmek için ise dere kenarına bağlanan kiremidi oradan almak yeterlidir.

Buraya kadar örneklendirmeye çalıştığımız lokal uygulamalarda taş, su, tepe, ikram (saçı) ve hoca faktörüne çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak değinileceğinden, şimdilik bu unsurlara sadece dikkat çekmekle yetiniyor; çalışmamızda esas olarak ve genişçe ele alacağımız *Demirci Köyü*'nde uygulaması yapılan *Yağmur Duası* ritüeline geçmek istiyoruz:

Samsun'da 26 Mayıs 2002 tarihinde, *Demirci Köyü* merkezli, geniş katılımlı (yaklaşık bin beş yüz kişi) bir yağmur duası ritüeli icra edildi. Burada verilen bilgiler doğal - katılımlı gözlem ve mülakat tekniklerine göre yapılmış olan bir ritüel derleme çalışmasını yansıtmaktadır.

Yörede yağmur duasının vakti, yağmursuzluğun çeşitli yönlerden rahatsızlık vermeye başladığı dönemdir. Özellikle pazar günü katılımın yoğun olmasını sağlama açısından tercih edilen gündür. Demirci Köyü muhtarı ve imamı bu organizasyonun baş aktörü olmuşlardır. Duaya katılımın fazlaca oluşunda bir makbuliyet gözlendiğinden başta çevre köyler (Aşağı Avdan, Çandır, Çorak, Demircisu, Kızıoğlak, Yeniköy,) ve şehirden bazı tanıdıklar dua için Demirci Köyü'ne davet edilmişlerdir. Dayanışmanın temini açısından yapılan harcamanın büyük bir kısmı Demirci Köyü halkı tarafından (1 milyar TL), kalan kısmı ise (500 milyon) diğer köylerin halkı tarafından karşılanmıştır.

Toplanan bu para ile duadan sonra katılımcılara pilav, et ve ayrandan oluşan bir yemek ikram edilecektir. Hatta bunun için birkaç koyun ve bir de dana *kurban* edilmiştir.

Duanın yapılacağı günden en az bir hafta önce olmak üzere kırk bir bin adet küçük taş bir dere kenarından toplanır; bunlar dereye yıkanarak ve sayılarak çuvallara doldurulur. (Toplanan bu taşlar bir sonraki uygulamada da kullanılmak üzere saklanmaktadır.) Taşlar toplandıktan sonra farklı mekanlarda gruplar halinde bir araya gelen köy halkı tarafından (erkek, bayan, yaşlı, genç fark etmez) bu taşların her birine Kur'an-ı Kerim'in Şûra Sûresi 28. ayeti (meal: *insanlar ümitlerini kesmişken semadan yağmur indiren Allah basirdir, her şeyden haberdardır*) okunur. Taşlara ayet okuma işinden sonra okunan her bir taş dil ile ıslatılır. Bu işlem taşların yağmura aracılık etmesi temennisıyla yapılır. Eğer taşlar dil ile ıslatılmayıp onlara üflenilecek olursa bu eylem rüzgara dönüşür; hatta fırtına kopmasına bile sebep olabilir.

Okunduktan sonra tekrar çuvallara doldurulan taşlar yağmur duasının yapılacağı gün katılımcıların eşliğinde bir akarsuyun kenarına *tekbir* sesleriyle götürülür ve yine dualar eşliğinde kaybolmayacak biçimde bir akarsuya bırakılır.

Taşların akarsuya bırakılmasında; dualar (ayetler) okunmuş taşların suya temas etmesi ve o suyun da deniz-deryalara ulaşması, oradan da yağmura dönüşmesi (*hidrolojik döngü: su dolaşımı*) amaçlanmaktadır.

Bu işlem tamamlandıktan sonra tüm katılımcılar hep birlikte köyün üst tarafında bulunan yüksek bir *tepeye* çıkarlar. Burada önce öğle namazı birlikte kılınır. Daha sonra imam mevcut durumun tersine dönmesi, yani yağmursuzluğun yağmura dönüşmesi için cüppesini ters giyer ve Cuma namazı hutbesine benzer bir hutbe okur. Hutbe esnasında yağmur duasının ve namazının amacı ve şekli hakkında bilgi verir.

Yağmur duası ritüeli, bir imamın öncülüğünde topluca kılınan iki rekatlık yağmur duası namazı ile başlar ve namaz sonrası topluluğun ayakta yapacağı dua ile devam eder. Dua; topluluk ayakta olduğu halde, avuç içleri aşağı çevrili ve parmaklar toprağı gösterecek biçimde icra edilir. Bu hal yağmurun (rahmetin) toprağı inişini de sembolize eder. Ancak İslamî kaynaklarda da afattan, kuraklıktan, kötülükten kurtulmak için bir temenni amacıyla ellerin ters çevrilerek dua edilmesi tavsiyesi mevcuttur (Dikmen 1983: 340).

Topluluk, ayakta bu halde beklerken, önde bulunan imamın Arapça ve Türkçe yaptığı dualara “amin” sözleriyle iştirak eder. Duanın sonunda fatiha okunur ve böylelikle ritüelin önemli bir bölümü tamamlanmış olur.

Yağmur Duası'na katılan çevre hal-

kına ve dışarıdan gelen misafirlere dua sonrası pilav, et ve ayranın oluşı bir yemek ziyafeti sunulur. Yemekler o gün erkenden büyük kazanlarda pişirilir ve dua sonrası mübadil (Selanik göçmeni) olan Demirci Köyü'nün gençleri tarafından kilimlerin üzerinde kümeler halinde oturan katılımcılara ikram edilir. Kazanlarda bulunan yemekleri tabaklara servis yapan köylü kadınların o gün adına *saya* denilen ve tepeden tırnağı siyah bir örtü görüntüsü veren elbiseler giymiş olmaları da kayda değer bir unsur olarak düşünölmelidir.

Duanın sonunda verilen ziyafet, yöre halkı tarafında birlik-beraberliğin sağlanması, duaların kabulü için vesile olarak görölmekte, kesilen kurbanlar da aynı düşünce içerisinde değerlendirilmektedir. Yenilen yemeklerin kıntırları ve artıklarının bir kısmı kuşların, karıncaların ve doğada yaşayan diğer hayvanların da nasiplenmeleri amacıyla çevreye saçılır. Böylelikle, onların da duaya katılımları sağlanmış olur.

Tören sonunda yağmur şiddetli biçimde yağmaya başlar ya da yağın yağmur yeterli göröürse taşlar çuvallarla birlikte bırakıldıkları yerden hemen çıkarılır. Aksi halde yağmurun bir afete dönüşebileceğine inanılır. Hatta taşların sudan çıkarılmasına rağmen bir afet meydana gelmişse “acaba taşlardan biri suda mı kaldı veya kayıp mı oldu?” diye düşünöür. Yağmur o gün değil de daha sonraki günlerde yağarsa, taşlar bırakıldıkları yerden yağmur sonrası yine aynı düşünce ile alınır ve saklanmak üzere tenha bir yere çuvallarla birlikte gömölür. Okunmuş olan taşlar artık kutsallık özelliğı kazanmıştır ve ayak altında kalmamalıdır.

Genel olarak bakıldığında, gerçekleştirilmiş olan bu ritüelin daha çok dinî

mahiyet ve yorum içerdiği elbette düşünülebilir. Zira İslamî kaynaklarda *istiska* denilen yağmur duası namazından; bu namazın da Cuma namazı gibi iki rekât olduğundan ve imamın namaz öncesi bir hutbe okuduğundan bahsedilmektedir. Hatta dua için eski elbiseler giyilmiş halde, yaya olarak sahraya çıkıldığı; imamın da dua esnasında kaftanını (cübbesini) ters çevirdiği belirtilmektedir. Duadan önce duanın kabulü temennisiyle kurban kesmenin ve sadaka vermenin İslamî esaslara uygun olduğu da yine dinî kaynaklarda bildirilmektedir (Zuhaylî 1994: 506). Yine Kur'an-ı Kerim'in Hud Suresi 52. ayetinde yer alan "*Rabbimize istiğfar edin ki, gökten size bol yağmur indirsin*" şeklindeki ilahi mesajın da bu tür uygulamalara dinî bir boyut kazandırdığı düşünülebilir.

Ancak, bu çalışmamızda dikkati çekmek istediğimiz asıl husus, ritüelin uygulanışında kullanılan bazı unsurların ve pratiklerin Türk Kültür Tarihi bağlamında ele alınarak tarihî kaynaklarına inilmesi ve bunların günümüzde temayüz ediş biçimlerinin incelenmesi ve irdelenmesidir.

Demirci Köyü'nde icra edilen törenin en vazgeçilmez temel unsuru *taş*tır. Taşa dua okumak ya da okunmuş olan taşları suya bırakmak suretiyle yağmur yağdırmaya çalışmak, yağmur yağdırma ritüellerinin bir parçası olarak Anadolu'nun pek çok yerinde uygulanan bir yöntemdir. Bu uygulamalara birkaç örnek vermek gerekirse: Şanlıurfa ilinde kuraklık olduğu zamanlarda kırk küçük taşın okunup Halil İbrahim gölüne atılması, Mardin'de taşın Tanrı'ya saçı kılınması ile yağmurun yağacağı inancının bulunması (Kalafat 1999: 121), Kırklareli'nin Ahmetçe Köyü'nde nohut büyüklüğünde toplanan yetmiş bin adet taş, dil

ile ıslatıldıktan sonra Kur'an'dan bir ayet okunması ve daha sonra bu taşların dereye gömülmesi (Kurtulmuş 1995: 120), Kayseri'nin Turan Köyü'nde toplanan küçük taşların, sayısı yetmiş bini bulunca havuza atılması (Önder 1982: 51), Ankara'nın Bayındır Köyü'nde ise toplanan yetmiş bin taşın her birine bir hoca tarafından dua okunması ve taşların teker teker dil ile ıslatıldıktan sonra bir su kaynağına bırakılması (Tanyu 1987: 112), çeşitli tarihlerde tespiti yapılmış uygulamalardan birkaçıdır.

Yukarıdaki örneklerin yanı sıra, çalışmamızda esas aldığımız Demirci Köyü'ndeki pratikler içerisinde de taş unsurunun bu denli öne çıkması (kırk bir bin taşın toplanması; bu taşların okunması ve okunduktan sonra da su iyesine sunulan bir saçı örneği olarak akarsuya bırakılması), Eski Türkler tarafından kullanıldığı çeşitli kaynaklar tarafından bize aktarılan *yada* taşını ve bu taşla ilgili söylenceleri akla getirmektedir.

Eski Türklerde, *yatçı* (kam) adı verilen kimselerin, bu taşı kullanarak bulutları harekete geçirdikleri; gökten kar ve yağmur yağdırdıkları, fırtına çıkardıkları bilgisi çeşitli kaynaklar tarafından günümüze kadar aktarılmıştır. Bu konuda en güvenilir kaynaklardan biri olan Mahmud Kaşgarî yağmur taşını *yat* olarak adlandırdıktan sonra, taşla ilgili olarak şu bilgiyi vermektedir: *Bu bir kâhinliktir. Belli başlı taşlarla yapılır. Böylece yağmur ve kar yağdırılır; rüzgar estirilir. Bu, Türkler arasında tanınmış bir şeydir. Ben bunu yağma ülkesinde gözlemlerimle gördüm. Orada bir yangın çıkmıştı; mevsim yazdı. Bu suretle kar yağdırıldı. Ulu Tanrı'nın izniyle yangın söndürüldü* (Kaşgarî 1992: 3).

Ziya Gökalp, *Eski Türklerde Din* konusunu işlerken Mahmud Kaşgarî'nin

keramet karşılığı olarak *yat* sözcüğünü kullandığını, aslında Eski Türklerde yağmur ve kar yağdırmak için kullanılan taşta *kaş* denildiğini ve Acemlerin de bu taşta *yeşim* dediklerini söylemektedir (Tanyu 1987: 47-48).

Türk boyları arasında çok eski devirlerden beri yaygın olan bir inanca göre büyük Türk tengrisi Türklerin cedd-i âlâsına *yada* (yahut *cada*, *yat*) denilen bir sihirli taş armağan etmiştir ki, o bununla istediği zaman yağmur, kar, dolu yağdırır; fırtına çıkarırdı. Bu taş her devirde Türk kamlarının ve büyük Türk komutanlarının ellerinde bulunmuştur. Şamanistlere göre, zamanımızda da büyük kamların ve yadacıların ellerinde bulunmaktadır (İnan 1995: 160).

Beyaz ve kırmızı renkli benekleri bulunur; kül renginde ve yumurta biçimdeki *yada* taşı (Roux 1994: 79) okunarak suya konulsa yağmur yağdırır, atın yelesine bağlansa serin rüzgar estirir, yangına atılsa yangını söndürürdü. Su yahut kar dolu bir kabın içine bırakıldığında da neye niyet edilirse o olurdu (Uraz 1994: 186).

J.-P. Roux bu yöntemin kesin olarak Türk kökenli olduğunu ve Moğolların da bunu Türklerden öğrendiklerini belirttikten sonra, 1202 yılında Nayman Türklerinin Cengiz Han'ın ordusuna karşı bu yöntemi kullandıklarını belirtmektedir (Roux 1994: 78).

Yada taşının adı, biçimi, işlevi ve özellikleriyle ilgili tüm farklı yaklaşımlara rağmen kesin olan bir şey vardır ki; o da Eski Orta Asya Türklüğünde, özellikle kuraklıktan kurtulmak için yapılan dinî-sihri işlemlerde bu taşta başvurulduğudur.

Altaylılar ve Yakutların yağmur ve kar yağdırma kudretine sahip olan şamanları (yatçıları) bu taşı dualar ve tı-

sımlar okuyarak kullanıyorlar (Uraz 1994:185), böylelikle törene dinî bir mahiyet kazandırıyorlardı.

Samsun'daki yağmur duası töreninde okunan dualar da bu pratiğe dinî bir kimlik kazandırmış; şamanın okuduğu tılsımlar İslamî anlayış içerisinde ayet ve duaya dönüşmüş, şamanın yerini de bir nevi din adamı kimliğiyle hoca almıştır. Ancak Türk milletine sağladığı yarırdan dolayı olsa gerek, kültür tarihimiz içerisinde önemli bir yere sahip olduğu anlaşılan *yada taşı* kültürel bir değer olarak işlevini ve işlerliğini pek değiştirmeden günümüze kadar ulaşmış ve bu tür pratiklerin değişmez ögesi olarak kalmıştır.

Samsun yöresinde tespiti yapılan *yağmur duası* ritüelinin içeriğinde yer alan dağa çıkma, dağda dua etme ve katılımcılara kurban etini orada sunma şeklindeki pratiklerin de rastgele oluştuğunu ve uygulandığını düşünmek mümkün değildir.

Türklerin Kültür Tarihi ve inanç sistematiği iyice irdelendiğinde görülecektir ki; Eski Türkler için dağ, göğe yükselişi temsil eder ve tırmanmak suretiyle kişiyi Tanrı'ya yaklaştıran bir tür kavuşmayı ifade eder; dualar orada daha iyi işitilir (Roux 1994:124). "*Dağ, yüksekliliği itibariyle de Türkler tarafından yeryüzünde Tanrı'ya en yakın noktalar olarak tasavvur edilmiştir. Çünkü, Türkler Tanrı'yı hep yukarıda tasavvur etmişlerdir*" (Kalafat 1999: 37). Bundan dolayı Türklerde dağ kültü, Gök Tanrı kültüyle ilgili bir kült olmuştur. Hunlar her yıl kurbanlarını Gök Tanrı'ya dağda sunarlar ve o dağı kutsarlardı (İnan 1995: 48). Altaylılar da dağların sahibi olan ruhların varlığına inanır, onlar için kurban keserlerdi (Uraz 1994: 174).

Gardizî'nin verdiği bilgiye göre: *Es-*

ki Türkler dağların Tanrı makamı olduğuna inanırlardı. Yüksek dağ tepelerinin göklere yakın bulunması, uzaklarda mavi renkte görünmesi bu inancın yerleşmesine sebep olmuş sanılabilir (İnan 1995:49).

İslamiyet'ten önce Türkler arasında yoğun biçimde yaşatılan *Dağ Kültü*'ne olan ilgi Türklerin İslamiyet'i benimsemesinden sonra da devam etmiştir (Tan-yan 1973: 39). Bugün Anadolu'da tespiti yapılan türbe ve diğer kutsal mekanların pek çoğunun dağ başlarında ve tepelik yerlerde bulunması da bunun bir delili olarak gösterilebilir.

Hız. Musa'nın Tanrı ile Tur Dağı'nda görüşmesi, Hz. Muhammed'e ilk ilahi mesajın Hira Dağı'nda gelmesi, Arafat Dağı'nın müslümanlarca kutsal sayılması ve Hz. Muhammed'in Allah katına çıkmak için göğe yükselişi (miraç) İslamî öğretisi içerisinde bir dağ kültürünün (kutsal dağ-tepe) varlığı düşüncesini akla getirir de, bugün Anadolu ve Orta Asya Türklüğünde var olan dağa çıkma, orada dua etme, adak adama, kurban kesme şeklinde ortaya çıkan pratiklerin kaynağının İslamî değil, daha çok *Gök Tanrı İnancı* kaynaklı olduğunu ve bu bağlamda yağmur duası ritüeli içerisinde önemli bir unsur olarak yaşatılan dağ ögesinin *kült* olarak günümüze kadar taşınmış bir değer olduğunu düşünmekteyiz.

Demirci Köyü'nde icra edilen yağmur duası ritüelinin içeriğinde yer alan; okunan taşların suya konulması, duadan sonra yemek yenilmesi ve yemek artıklarının bir kısmının tepelik yerde bırakılması şeklindeki pratikler Eski Türk Kültürü'nde var olan *saçı* geleneğinin günümüzdeki yansımalarıdır.

Saçı, genel olarak dağıtılan cansız nesnelere (yiyecek, içecek, bez gibi) verilen addır. Saçlar, öz itibariyle bir cins

kurban niteliği taşırlar (Kalafat 1999:118).

Türkler, ata ruhlarını, çeşitli fonksiyonlar üstlenmiş olan iyeleri, Tengri'yi memnun etmek, rızasını kazanmak, yardımını sağlamak, isteklerini ona kabul ettirmek için kurban keseler ve saçı töreni yaparlardı (Kalafat 1999: 117). Kurban kesme Eski Türklerde önemli bir görevdi. Hun başbuğları yılın beşinci ayında Lung-çeng denilen şehirde toplanıp atalarına, yer-su iyelerine kurban sunarlardı (İnan 1976: 180).

Dede Korkut Kitabı'nda, evlat sahibi olmak isteyen Dirse Han'ın, dileğinin gerçekleşebilmesi için attan aygır, deve den buğra, koyundan koç kestirmesi; tepe gibi et yığdırıp göl gibi kıymız sağdırması; açları doyurup çıplakları giydirmesi, Türk Kültürü'ndeki *saçı* geleneğinin bir örneği olarak yer almaktadır (Ergin 1989: 81).

Yağmur (su), bolluk ve bereketi ifade eder; onsuz hayat sürdürülemez. Tabiatın yeniden canlanması, ekinlerin büyümesi, hayvanların yetiştirilebilmesi hep ona bağlıdır. Özellikle göçebe yaşayan ve hayvancılıkla uğraşan Eski Türkler için hayatın en vazgeçilmez temel unsurudur su.

"Altay Türkleri'nin yaratılış destanında; her şeyden önce, hiçbir şey yokken, yalnız Kara Han'la su vardı deniliyor. O kozmogoniye göre, bütün âlem sudan yaratılmıştır. Su evrenin ilk maddesidir. Cengiz devrinde su kutsal olduğu için çamaşırlar, kaplar su ile yıkanmazdı. Çamaşırlar kirlenince atılırdı, kaplar otlarla temizlenirdi. Cengiz yasasına göre suya bevleden adam idam edilirdi" (Gökalp 1990: 41).

Samsun'da icra edilen ritüelin bir bölümünü oluşturan taşların suya bırakılması pratiği, bir çeşit suya saçı verme

olayı olarak değerlendirilebilir. Bu şekilde yağmurun özünü oluşturan suya hakim su iyesinden yardım temenni edilmiş olmaktadır. Çevre halkından toplanan paralarla alınan yiyeceklerin katılımcılara ikram edilmesi ve kırıntılarının da tabiattaki hayvanların istifade etmeleri düşüncesiyle tepelik yerde bırakılması, birer saçı örneğidir. Yine duadan önce kurban kesiminin gerçekleştirilmesi ve kurban etinin katılımcılara ikram edilmesi de bir saçı örneği olarak görülmelidir. Bütün bu uygulamalar Türk Kültüründe var olan saçı geleneğinin günümüzdeki varyasyonlarıdır.

Dua günü kadınların siyah örtülere bürünmesi; elbette üzüntülü oldukları, bir beklenti ve telaş içerisinde buldukları günde, iç dünyalarının dışa vurumu olarak görülebilir. Ancak Türk Kültür Tarihi iyice irdelendiğinde görülecektir ki, bu hal dili, Türklerin yaşantısının bir parçası durumundadır. Çünkü, Türklerde yas, matem, ayrılık ve hüznün bir ifadesi olarak karalara bürünme geleneği mevcuttur. Dede Korkut Kitabı'nda da özellikle yaşlı kadınların akları çıkarıp karaları giyindiklerinden çokça bahsedildiği (Ergin 1989: 131) görülmektedir.

Ritüelin bütünlüğü içerisinde ele almaya çalıştığımız taş, dağ, kurban, saçı, karalara bürünme gibi unsurların dinî motiflerle süslenmiş Türk Kültürü'ne ait öğeler olduğunu söylemek mümkündür. Medeniyetler değişse bile özde var olan duygu ve inançların veya kültürel olguların kolay kolay değişmediği bir gerçektir. Buradaki pratiklerin, Türk Kültürü'ne ait eski öğelerin elbise değiştirmek suretiyle günümüze uyarlanmış biçimleri olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

- DİKMEN, Mehmet; 1983: İslam İlmihali, İstanbul, Cihan Yayınları.
- GÖKALP, Ziya; 1990: Türk Töresi, İstanbul, Toker Yayınları.
- ERGİN, Muharrem; 1989: Dede Korkut Kitabı I, Ankara, TDK Yayınları.
- İNAN, Abdülkadir; 1976: Eski Türk Dini Tarihi, İstanbul.
- İNAN, Abdülkadir; 1995: Tarihte ve Bugün Şamanizm, Ankara, TTK Yayınları.
- KALAFAT, Yaşar; 1999: Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Ankara, AKM Yayınları.
- KAŞGARÎ, Mahmud, 1992: Divanü Lügat'it-Türk, C. III (çev. Besim ATALAY), Ankara, TDK Yayınları.
- KURTULMUŞ, Zekiye; 1996: "Kırklareli Ahmetçe Köyü'nde Yağmur Duası", Halk Kültüründen Derlemeler 1995, Ankara, HAGEM Gen. Müd. Yayınları.
- ÖNDER, Ali Rıza; 1982: "Yağmur Duasından Ana Tanrıçaya", Türk Folklor Araştırmaları, 1981/2, Ankara, TFA Dairesi Yayınları.
- ROUX, Jean-Paul; 1994: Türlerin ve Moğolların Eski Dini (çev. Aykut KAZANCIGİL), İstanbul, İşaret Yayınları.
- TANYU, Hikmet; 1973: Dinler Tarihi Araştırmaları, Ankara, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- TANYU, Hikmet; 1987: Türklerde Taşla İlgili İnançlar, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- URAZ, Murat; 1994: Türk Mitolojisi, İstanbul, Düşünen Adam Yayınları.
- ZUHAYLÎ, Vehbe; 1994: İslam Fıkhi Ansiklopedisi, C. II (çev. Ahmed EFE vd.), İstanbul, Feza Yayıncılık.

KAYNAK KİŞİLER:

- Erol GÜMÜŞ (35), Demirci Köyü, Lise Mezunlu.
- Hüseyin AĞU (90), Demirci Köyü, Okur Yazar Değil.
- Görüşme Yeri:** Samsun Merkez Demirci Köyü.
- Görüşme Tarihi:** 26 Mayıs 2002.